

PRIKAZ VIRTUALNOG SKUPA *FIFTH POSTGRADUATE CONFERENCE IN TRANSLATION STUDIES AND COMPARATIVE LITERATURE – FLUIDITY* NA SVEUČILIŠTU U GLASGOWU

*Vedrana Čemerin**
Veleučilište Velika Gorica

Pandemija bolesti COVID-19 koja je zahvatila gotovo sve kontinente u proljeće 2020. godine izazvala je niz promjena u društvenom i profesionalnom djelovanju globalne akademske zajednice. Mjere suzbijanja pandemije koje su obuhvaćale obveznu karantenu, zabrane većih javnih okupljanja, zatvaranje državnih granica i restrikcije putovanja, onemogućile su održavanje stručnih skupova u tradicionalnom obliku. Neke su akademske institucije odlučile svoje predviđene skupove odgoditi ili otkazati, dok su se druge okrenule mogućnostima digitalizacije i virtualnih sastanaka pomoću nekog od mrežnih videokonferencijskih alata. Sveučilište u Glasgowu na takav je način aplikacijom Zoom održalo svoju petu postdiplomsku traduktološku i komparatističku konferenciju 13. svibnja 2020. Sudionici skupa morali su se registrirati pomoću lozinke i zatim pristupiti kanalu na kojem se održavao skup i sekciji s posterima na mrežnoj stranici sveučilišta. Izlagači su svoje prezentacije i plenarna izlaganja držali uživo iz vlastitih prostorija, dok je sudionicima bilo omogućeno postavljanje pitanja i komunikacija s izlagačima i voditeljima pojedinih panela tekstualnim porukama. Konferencija se sastojala od četiri panela, dva plenarna izlaganja, sekcije s posterima i završnog okruglog stola. Tema ovogodišnjeg skupa bila je fluidnost (engl. *fluidity*), u sveobuhvatnom i višefunkcionalnom značenju navedenog pojma.

Prvi panel, posvećen putopisnim tekstovima (engl. *travel writing*), održali su Agata Piotrowska i Ross Cameron. Agata Piotrowska predstavila je dio rezultata svog doktorskog istraživanja, s temom povijesti cirkulacije i recepcije ideja među aristokratskim autoricama Istočne i Srednje Europe u razdoblju između 1760. i 1830. godine. Pri tome je poseban naglasak stavila na višejezične putopisne tekstove aristokratskih žena s područja Poljsko-Litvanske Unije, poput Izabele Czartoryske, čiji su dnevници i pisma

* vedrana.cemerin@vvg.hr

pisani mješavinom poljskog i francuskog jezika te ulogom takvog idiolekta u izgradnji osobnog identiteta, nacionalne i sociokulturne pripadnosti u razdoblju koje je na geopolitičkom planu karakterizirala podjela Poljske i njezin nestanak kao samostalne države. Ross Cameron u svom se izlaganju naslovljenom *Edith Durham in 'The Land of the Living Past': Discursive Instability in Early Twentieth Century Travel Writing on the Balkans* pozabavio trima knjigama navedene autorice kroz analitički okvir balkanizma Marije Todorove. Prema Cameronu, prikazi balkanskih krajeva – posebice Albanije – u djelima Edith Durham podložni su mijenama ovisno o njezinoj subjektivnoj pozicionalnosti koju određuje niz međuovisnih čimbenika poput spola, rase i klase. Drugim riječima, kroz svoju fluidnu interpretaciju regije, Durham istovremeno pruža izazov hegemonističkoj i imperijalističkoj percepciji Balkana kao primitivne europske periferije no ujedno se i sama koristi istim balkanističkim tropima i katkad se doimlje više zainteresiranom za vlastiti društveni status kao svojevrsnog simbola i predstavnice britanskog modernizma negoli za ljude i krajeve o kojima piše.

Sljedeći panel, tematski posvećen autohtonim kulturama i integraciji (engl. *indigenous cultures and integration*), održali su Nat Paterson i Yana Shabana. Paterson se u svom izlaganju usredotočio na dva europska autora, francuskog pisca Léopolda Chauveaua, i njegov roman *Les Cures Merveilleuses du Docteur Popotame* te Engleza Donalda Gordona Paynea i roman *Walkabout* objavljen pod pseudonimom James Vance Marshall. U Patersonovoj interpretaciji, riječ je o radikalnim primitivističkim tekstovima koji osporavaju antropocentrične i etnocentrične pretpostavke nadmoći civilizacije nad primitivnim društvima, što ih čini relevantnima u pogledu suvremenih ekoloških kriza. U svom doktorskom istraživanju, Yana Shabana bavi se temom naseljeničkog kolonijalizma čiji je cilj – za razliku od tradicionalnih oblika kolonijalizma – osigurati demografsku nadmoć nad lokalnom populacijom, brojčano je nadjačati i zamijeniti doseljenicima nizom tehnika koje variraju od fizičkog protjerivanja domaćeg stanovništva do njegove asimilacije u dominantnu naseljeničku kulturu i povezivanja autohtonog identiteta s kriminalnim ponašanjem. Shabana je svoj teorijski okvir primijenila na studiju slučaja novina *Times of Israel*, koje od 2012. imaju izdanje na engleskom, a od 2014. na arapskom jeziku. Analiza dijakronijskog korpusa novinskih tekstova pokazala je da se englesko izdanje koristi mnogo više terminima i izraženijim leksikom vezanim uz poimanje terorizma negoli arapsko, osim kad je riječ o izravnim citatima. Zaključak je da prijevodi novinskih tekstova nisu nužno onoliko objektivni kakvima se smatraju, odnosno mogu sadržavati natruhe ideologije. Iako je arapski prijevod leksički pročišćen u odnosu na englesko izdanje, dijele isti politički narativ.

Usljedilo je prvo plenarno izlaganje, koje je održala prof. dr. sc. Georgina Collins sa Sveučilišta u Bristolu, čija je specijalizacija prevođenje

frankofonih afričkih tekstova. U vrlo zanimljivom izlaganju dotakla se niza tema, od obuke književnih prevoditelja u zapadnoafričkim državama, jezične povijesti Kameruna i uloge prevoditelja u građanskom ratu i mirovnim procesima u toj zemlji. Godine 2017. zapadni se dio države Kamerun odcijepio i proglasio međunarodno još nepriznatu državu zvanu Ambazonia. Riječ je o sukobu koji ima vrlo izražen jezični element, s obzirom na to da pobunjene pokrajine slijedom kolonijalne ostavštine govore engleskim, a sve ostale kamerunske pokrajine francuskim jezikom. Pritom je važno naglasiti da pojam dvojezičnosti koji se u zapadnjačkim akademskim krugovima uobičajeno povezuje s tečnošću komunikacije i gibanjem između dvaju jezika, u Kamerunu ima posve drugačiju percepciju: dvojezičnošću se smatra ustavom zajamčena jednakost francuskog i engleskog jezika kao ravnopravnih i jednakopravnih na razini države. To se naziva službenom dvojezičnošću, dok većina lokalnog stanovništva zapravo ne govori onaj jezik koji im nije blizak. Kad je riječ o prevođenju i obuci prevoditelja, prof. Collins je predstavila projekt *Translation for Peace*, čiji je smisao pružiti programe obuke književnim prevoditeljima i uspostaviti mreže književnog prevođenja, poboljšati komunikaciju književnošću unatoč jezičnim podjelama i pomoći lokalnim autorima u izdavanju vlastitih tekstova. Kako se u Kamerunu osim dvaju europskih govori i oko 250 lokalnih jezika, budući su koraci u sljedećim fazama projekta namijenjeni upravo tekstovima na tim jezicima.

Treći je panel bio posvećen francuskim piscima 19. stoljeća. Kristina Åström obradila je međuigru poetske forme i tematskih motiva u pjesmama Stéphanea Mallarméa, na primjeru soneta *Éventail de Méry Laurent*. Spojivši misaoni prikaz skulpture kao fiksnog oblika i sugestivnih pokreta damske lepeze, Mallarmé čitatelju omogućuje iskustvo relativne fluidnosti i spoznaje onkraj vlastite poetske forme. Takva verbalna i imaginativna transformacija soneta istovremeno prikriva i čini vidljivom Méry kao subjekt pjesme. Na taj način, Mallarméova poezija igra temeljnu ulogu u oblikovanju književnosti modernizma. Sophie Maddison u svom je radu istražila fluidnost bića, narativne strukture i intertekstualnosti u djelima Émilea Zole i Matilde Serao. Primijenivši analitički aparat materijalizma i ekokriticizma, Maddison pojam fluidnosti vidi kao simbol otpora antropocenom poimanju evolucijske potpunosti koje u centar smješta čovjeka umjesto drugih živih bića.

Drugo plenarno izlaganje održao je prof. dr. sc. Roberto A. Valdeón sa Sveučilišta u Oviedu, na temu istraživanja novinskih prijevoda. Počevši od povijesti prevodilaštva i prijevoda novinskih članaka i pamfleta u 18. i 19. stoljeću, Valdeón je svoju prezentaciju nastavio pobližim definiranjem ključnih pojmova zajedničkih komunikologiji i traduktologiji, kao što su *framing*, odnosno kognitivni interpretativni okvir koji novinarima olakšava odabir i obradu podataka, *agenda setting* ili definiranje tema pojedinih članaka i posebice *gatekeeping* ili proces filtracije pojedinih vijesti ili događaja koji će

biti ili neće biti objavljeni. Ukratko se osvrnuvši na metodologiju provedbe traduktoloških istraživanja na korpusima novinskih tekstova, Valdeón je zatim predstavio rezultate svoje studije slučaja na paralelnom korpusu španjolskih i engleskih članaka novina *El País*, s temom političke krize vezane uz katalonski referendum za neovisnost i njegove posljedice 2018. godine. Cilj je projekta bio ispitati na koji način ideološki afiniteti stavljaju prijevode novinskih članaka u središte procesa filtracije i oblikovanja vijesti za međunarodnu čitalačku publiku. Kao što pokazuju rezultati Valdeónova istraživanja, ton i sadržaj vijesti vezanih uz katalonski pokret za neovisnost uvelike se razlikuju u razdoblju od ožujka do svibnja 2018. kad je na vlasti bila desna vlada, a diskurs negativan, i razdoblja od lipnja do kolovoza 2018. kad je istovremeno na vlast došla lijeva vlada premijera Pedra Sancheza, a mjesto glavne urednice *El País*a preuzela lijevo orijentirana Soledad Gallego. Ne samo da se broj članaka na temu katalonske situacije u cjelini smanjio, nego su i diskurzivne prakse u engleskom izdanju postale mnogo blaže i sklonije vladinoj narativnoj liniji. Na makrorazini, prevođenje djeluje kao filter za odabir koje će se vijesti objaviti, dok na mikrorazini novinari/prevoditelji odabiru dijelove članaka koje će prilagoditi ili izbaciti tijekom procesa prevođenja i uređivanja članaka za objavu. Valdeón stoga naglašava važnost traduktološko-komunikoloških istraživanja.

Zadnji panel bio je posvećen prevođenju kao praktičnoj djelatnosti. Prvo izlaganje održala je Pauline Côme, čiji se rad bavio prijevodima muzejskih tekstova i tekstova vezanih uz kulturnu baštinu. Kulturni lokaliteti i muzeji ključni su za cirkulaciju kulturnog znanja, diskurs muzejskih tekstova vezan je uz konstrukciju nacionalnog identiteta, a prijevodi takvih tekstova i natpisa često su dvojbene kvalitete. Côme stoga smatra da, iako poštivanje konvencija ciljnog jezika u pogledu sadržaja, tona i stilskih obilježja doprinosi fluidnosti muzejskih tekstova, striktno priklanjanje konvencijama ciljnog umjesto izvornog jezika može naškoditi kulturnoj komunikaciji zato što se na taj način turistima donekle oduzima osjećaj za jezik i kulturu zemlje domaćina.

U drugom dijelu panela, Karin Bosshard pozabavila se prevođenjem dijalektnih oblika u suvremenoj škotskoj književnosti na primjeru njemačkog prijevoda romana Iana Stephena *A Book of Death and Fish*. Navedeni roman sadrži hibridni tekst na standardnom britanskom engleskom jeziku, hebridskom dijalektu, škotskom jeziku (engl. *Lowland Scots*) i škotskom gelskom (engl. *Scottish Gaelic*). Učinak je takve jezične hibridizacije istovremeni nastanak jezične fluidnosti i disrupcija tečnosti teksta. Roman je na njemački preveden pomoću tehnike relokalizacije, odnosno zamjenom izvornog dijalekta dijalektom ciljnog jezika, u ovom slučaju švicarskog njemačkog. Prijevod pritom slijedi tekstualne obrasce izvornika, iako relokalizacija inače nije dominantan pristup kad je riječ o književnim prijevodima. U većini

postojećih njemačkih prijevoda škotskih romana, regionalni dijalekt prevodi se ili kolokvijalnim njemačkim jezikom ili slengom, a ne regionalnim dijalektima njemačkog jezika.

Poster sekcija sadržavala je devet postera. Jana Tubbesing analizirala je feministički diskurs i rodne uloge u seriji *Fleabag* Phoebe Waller-Bridge i romanu *Vlažne zone* Charlotte Roche. Claudia Bruccoleri obradila je temu vode i posebice kiše kao fluidnog imaginarija u romanu Davida Grossmana *Be My Knife*. Imran Hashmi razmotrio je utopijske aspekte prosvjetiteljstva u djelima Immanuela Kanta, dok je Beth Price analizirala vizualni jezik propagandnih patriotskih kineskih karikatura, nastalih tijekom Drugog kinesko-japanskog rata (1937. – 1945.). Dobrochna Futro svoju je pozornost posvetila umjetničkoj transkomunikaciji (engl. *translanguaging*) i višejezičnoj praksi suvremene umjetnosti te implikacijama takve prakse za jezičnu pedagogiju. Gareth Storrie prikazao je dijelove svog doktorskog istraživanja s temom reprezentacije i iskustava crnaca u čehoslovačkoj kinematografiji 1960-ih godina. Stamatia Smyrou ispitala je proces konstrukcije imigrantskih narativa na primjeru anatolskih Grka koji su nakon Grčko-turskog rata (1919. – 1922.) bili prisiljeni napustiti Malu Aziju i preseliti se u Grčku. U istom tonu, Beatrice Michalovska proučila je migraciju Istočnih Nijemaca na Zapad nakon pada Berlinskog zida kao transnacionalni medijski događaj, njegovim prikazima u suvremenom češkom, poljskom, anglofonom i ruskom tisku. Najzad, Juanita Navarro Páez obradila je tekstualni i vizualni prikaz psihičkih bolesti u ženskom autobiografskom pismu 21. stoljeća, na temelju tekstova Kabi Nagate *My Lesbian Experience with Loneliness* i Emilie Autumn *The Asylum for Wayward Victorian Girls*.

Završni okrugli stol održali su zajednički prof. dr. sc. Susan Bassnett sa Sveučilišta u Glasgowu i prof. dr. sc. César Domínguez sa Sveučilišta u Santiagu de Composteli. Utvrdivši kako je pojam fluidnosti ključan za čitav niz znanstvenih disciplina, ukratko su se osvrnuli na temeljne aspekte svakog održanog izlaganja i prikazanog postera te razmotrili ideju kako je možda pravi trenutak za razvoj unificirane teorije kulturne fluidnosti u smislu svih informacija i ideja koje su sudionici skupa podijelili međusobno i s prisutnom publikom. Na samom kraju, sagledali su pozitivne i negativne aspekte održavanja virtualnog skupa. S pozitivne strane, skup je izazvao velik interes u znanstveno-akademskoj zajednici, s oko 150 ulogiranih i aktivnih sudionika. Vremenski slijed izlaganja bio je iznimno točan i precizan, dio izlagača imao je tehničkih poteškoća no one su riješene objavom transkripata umjesto videoizlaganja i logistički izazovi koje je pred organizatore postavila pandemija uspješno su svladani. S druge strane, izlagači nisu mogli vidjeti svoju publiku, koja je izlaganjima pristupala bez vlastitog videa i mogućnosti glasovne komunikacije, što umanjuje kvalitetu osobne interakcije kakva obično krase akademske skupove. Najzad, unatoč kriznim uvjetima u kojima

je konferencija održana, ovakav način održavanja znanstvenih događanja pokazao je određene prednosti i potencijalno ukazuje na budućnost akademske komunikacije.

